

Rendvédelmünk történetének ápolását, felelevenítését, közkincsé tételét, mint hivatásos rendvédelmi dolgozó kötelességemnek érzem. Úgy vélem a korabeli rendvédelmi stratégiák, taktikák és módszerek önmagukban is érdekes tényeket és új információkat tárnak elénk és a szakmában járatlanok elé is. A rendvédelemben dolgozó viszonylag fiatal hivatásosok motiválása érdekében is lényegesnek tartom a korabeli önfeláldozó, hazaszeretettel átitatott szolgálatellátás bemutatását. Ezzel egy olyan belső erőt és hivatástudatot, szakmaszeretetet kialakítva, amely átsegíthet minket az olykor igen nehéz helyzeteken, támaszt nyújtva a szakma által elénk állított akadályok leküzdésében. Tudományos megközelítéssel vizsgálva a témát a korszak nyomozó szolgálatainak bemutatása, módszereik vizsgálata hasznos kiindulópont lehet jelen korunk bűnügyi szolgálatainak fejlesztéséhez.

Kutatásom témája a polgári magyar államban működő rendvédelmi szervezetek nyomozó szolgálatainak történetének a feltárása, elsősorban a detektívtestületé. Azonban elkerülhetetlen a rendőrséggel párhuzamosan, azzal szorosan együttműködve tevékenykedő a bűnügy szakterületére koncentráló állami rendvédelmi szervezetek nyomozó tevékenységének bemutatása is.

A polgári magyar állam időszakában a rendvédelmi testületek közül nyomozó szervezeti egységekkel a csendőrség, a folyamőrség a határőrség, a pénzügyőrség a rendőrségek és a vámőrség rendelkezett. A polgári magyar állam időszakában a központi államhatalom közvetlen alárendeltségében 16 rendvédelmi szervezet — Magyar Királyi Állami Rendőrség (1919-1931), Magyar Királyi Csendőrség (1881-1945), Magyar Királyi Darabont Testőrség (1904-1914), Magyar Királyi Fiumei Állami Rendőrség (1916-1918), Magyar Királyi Folyamőrség (1921-1938), Fővárosi Rendőrség (1872-1919), Magyar Királyi Határőrség (1932-1938), Magyar Királyi Határrendőrség (1906-1918), Magyar Királyi Képviselőházi Őrség (1912-1945), Magyar Királyi Koronaőrség (1790- újjáalakítva 1867 – 1949), Magyar Királyi Nemesi Testőrség (1760 - 1867-ben újjáalakítva – 1918), Magyar Királyi Pénzügyőrség (1867-), Magyar Királyi Rendőrség (1932-1945), Magyar Királyi Testőrség (1920-1944), Magyar Királyi Vámőrség (1921-1932), Magyar Királyi Vám- és Adóőrség (1882-1886) —, ezen kívül számos önkormányzati hatáskörben felállított rendvédelmi testület működött.¹

A rendvédelemnek, mint feladatnak önkormányzati hatáskörbe sorolásáról a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi, valamint az a községek rendezéséről szóló 1871. évi törvények rendelkeztek.² A rendvédelem testületei elsősorban saját szakterületükön tevékenykedtek, egymással azonban szorosan együttműködtek egy közös cél érdekében.³ A Magyar Királyi Pénzügyőrség is egy ilyen speciális szakterülettel rendelkező testület volt, melynek nyomozati munkája érdekes és változatos képet mutatott. A nyomozati metodikák, ajánlások és segédletek a gyakorlatban jól működő felderítő, bűnüldöző tevékenységet reprezentálnak

Szervezet

LÓNYAY Menyhért (1871-től gróf)⁴ 1867. III. 10-én, mint a magyar kormány pénzügyminisztere az I. számú körrendeletben rendelkezett a Magyar Királyi Pénzügyőrség megalakításáról.⁵ Ezzel létrehozta a királyi felügyelőségeket, melynek alárendeltségében létrejött az önálló magyar pénzügyőrség.

1868-ban kiadásra kerültek az első jövedéki és adótörvények.⁶ 1872-ben a határszéli vám és jövedéki szolgálat ellátására felállították a Magyar Királyi Vám- és Adóőrséget, amelyet 1886-ban egyesítettek a Magyar Királyi Pénzügyőrséggel.⁷ 1895-ben kezdte meg működését Fiumében a Magyar Királyi Tengerész Pénzügyőrség, ami 1918-ig működött.⁸

Az I. világháborút követő új gazdasági helyzetre és a trianoni békediktátum miatt áthelyezett határookra tekintettel a magyar állam határőrzetének és a Magyar Királyi Pénzügyőrségnek az átszervezésére volt szükség.⁹

A dualizmus időszakában a határőrzeti munkából is kivette a részét a testület. Mivel a dualizmus időszakában az államhatár őrzésére csupán a Magyar Királyság vámhatárain volt szükség, ezért a magyar-román és a magyar-szerb határokon 1867-től a Magyar Királyi Pénzügyőrség, majd 1891-től a Magyar Királyi Csendőrség vámhatárszakasszal érintkező működési területtel rendelkező szakaszai, illetve örsei látták el a határvonal őrzését más testületi alapfeladataik ellátása mellett.¹⁰

A zöldhatár őrzését a későbbiekben is ez a kétlépcsős modell jellemezte, melynek első lépcsőjét a Magyar Királyi Pénzügyőrség határmenti szakaszai, a másodikat pedig a Magyar Királyi Csendőrség határmenti örsei alkották.¹¹

Az 1921-ben felállított Magyar Királyi Vámórség, majd 1932-től jogutóda a Magyar Királyi Határórség határőrizeti feladatokat látott el a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium alárendeltségében, ahonnan a Magyar Királyi Honvédelmi Minisztériumhoz, mint a Magyar Királyi Honvédség csapatneme került. A trianoni békediktátumot követően a magyar haderőt korlátozó szigorítások kijátszása miatt ezek a korábban vámórségi erők egyébként is honvéd alakulatokat takartak.¹²

A Magyar Királyi Pénzügyórség feladatai a kezdetektől a pénzügyi törvények és szabályok megszegésének megakadályozása, a csempészet visszaszorítása és az elkövetők felderítése elfogása volt és ma is az.¹³

A testület létszáma 1869-ben 3 498 fő volt a Horváth-Szlavón területeket is beleértve. A testület alap szervezeti egységét a szakaszok képezték, amelyek önálló működési területtel rendelkezett. A szakaszoknál valósult meg a testület szolgálati tevékenysége. Vezetője szemlélsz vagy fővigyázó volt. A szakaszok működési területe lefedte a Magyar Szent Korona alá tartozó térség teljes területét. A testület szervezeti felépítésében a következő szintet a pénzügyőr biztosi kerületek alkották. Egy-egy biztosi kerület több szakasz működését irányította. A következő szint a vármegyénként szervezett pénzügyigazgatóság volt, amelyen belül a pénzügyórségi osztály irányította a vármegyében diszlokáló pénzügyőri erőket. A pénzügyigazgatóságok pénzügyőri osztályai képezték a testület középső (regionális) vezetési szintjét. A testület országos vezetését a Magyar Királyi Pénzügyminisztériumban — a többször átszervezett és átkeresztelt — pénzügyórségi osztályok végezték.¹⁴

A kiegyezést követően kérdéses volt, hogy a vám, illetve adóigazgatást együtt vagy külön szerveztként működtessék. Bár kezdetben az egy szervezetbe tömörítés volt a cél, a gyakorlati tapasztalatok alapján az adó- és vámügyeket szétválasztották, így 1872-től különálló vámhivatali rendszer alakítottak ki. A vámügyek intézése hivatali hierarchiájának felépítése a vámbemondó őrsökkel kezdődött, majd mellékvámhivatalok, fővámhivatalok és Budapesti Fővámhivatal következett, amely rendszerben a vármegyei szintű irányítást a pénzügyigazgatóságok látták el. A szakterület országos vezetését pedig a Budapesti Fővámigazgatóság a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium vámügyi osztályával közösen látta el. A vámhivatalok személyi állománya fegyveres szolgálatot nem látott el, egyenruhát azonban viseltek. A szervezet létszámfejlődését egyéb beruházások is követték, ilyen volt például az 1874-ben elkészült Budapesti Fővámház, illetve a későbbiekben megépült több vámhivatal.

Az I. világháborút követően a békediktátum nyomán kialakult új határok elkerülhetlenné tették a szervezet átalakítását. A testület létszámát 3 000 főben állapították meg. A két világháború között a szervezet céljai alapvetően nem változtak, így továbbra is a csempészet megakadályozása, a törvények áthágóinak elfogása, felderítése, továbbá a pénzügyi hivatalok támogatása eljárásaik során maradtak a főbb feladatok. 1919-1945 közötti időszakban a vám és a pénzügyórségi hierarchia csúcán a Magyar Királyi Pénzügyminisztérium helyezkedett el. A vámhivatalok és a pénzügyórség szervezeti felépítése a két világháború között a dualizmuskorhoz képest lényegében nem változott.¹⁵

A Magyar Királyi Pénzügyórség megalakulásától kezdve számos személyzeti és szervezeti változáson, rendeleti szabályozáson ment keresztül. A szakma fejlődése igényt formált a szolgálati és szervezeti szabályozók megteremtésére, mellyel egy rendeletileg is szabályozott professzionális szárnyalás vette kezdetét. A szolgálati szabályokat és törvényeket gyűjteménybe foglalták.¹⁶ Lényeges feladata volt az adók és jövedékek beszedése. A már meglévő fogyasztási adók /sör, cukor/ az állam egyedárúságok és jövedékek, illetve újakkal bővültek. /dohány, só egyedárúság, lottó jövedék/

Megjelent a gyújtószeradó, majd 1925-ben a tűzke adó, 1933-ban az elektroncső /villamos fényforrás/ adó, 1935-ben pedig a margarin és étolaj adó. A határvám szabályozását 1924-ben új törvény módosította, 1936-tól fémjelzési jövedék, 1928-tól közúti adó került bevezetésre.¹⁷ Az egyre bonyolultabb adórendszer szükségessé tette a pénzügyőri szervek szakosodását. Ez a folyamat az 1920-as, 1930-as években ment végbe. Ekkor kerültek felállításra a cukorgyári és pénzügyőr szakaszok stb.

A pénzügyőri nyomozócsoportokat 1933-tól kezdődően állítottak fel a pénzügyigazgatóságok székhelyein. Külön feladatuk a fogyasztási adók és jövedékek területén történő kihágások megakadályozása, visszaélések felszámolása volt. A nyomozócsoportok 2-5 főből álltak és felvértezték őket a szükséges jogosultságokkal. Belügyminisztériumi rendelet értelmében a Magyar Királyi Állami Rendőrség,¹⁸ majd 1930-tól a Magyar Királyi Rendőrség¹⁹ és a Magyar Királyi Folyamórség²⁰ köteles volt együttműködni a nyomozókkal. Együttműködtek továbbá a Magyar Királyi Határórséggel, Magyar Királyi Csendőrséggel, valamint a Magyar Királyi Javadalmi Őrséggel, mely testület a Budapest határában a székesfővárosba irányuló áruforgalmat ellenőrizte. A csoportokba beosztott pénzügyőröket más a felderítésen és nyomozáson kívüli szolgálati feladattal nem lehetett terhelni.

A növekvő feladatok ellátásával egyre nagyobb nyomás nehezedett a testületre. Ennek feloldására 1933-ban kiadásra került egy egységes Szolgálati Ügyrend (SZÜR), ami a korábban az egyes pénzügyigazgatóságok által külön meghatározott ügyvitelt egyesítette.²¹

Jogi háttér

A jövedéki büntetőszabályokról szóló 1928. évi pénzügyminiszteri rendelet bevezető rendelkezéseinek értelmében cselekmény alatt a mulasztással elkövetett cselekményt is érteni kellett. Jogszabály alatt a törvény alapján kiadott és a törvényben fenntartott szabályt kellett érteni. Közadó alatt pedig az állami egyenes adókat, fogyasztási adókat, forgalmi adókat, illetékeket, vámokat, jövedékeket, helyhatósági adókat, valamint azokat a szolgáltatásokat kellett érteni, melyek közadók módjára voltak behajtandók.²² A jogszabály úgy rendelkezett, hogy a fenti rendeletből meg nem állapítható esetekben a jövedéki kihágásokra a büntetőtörvénykönyv rendelkezéseit kellett alkalmazni.²³

A szabályozás értelmében a jövedéki kihágások elkövetőire kiszabható büntetések a fogház, vagyonelkobzás és a kiutasítás voltak.²⁴

A jövedéki büntetőszabályok és a büntetőkódex harmonizációja alapos jogalkotási folyamatot feltételez, így a jogi szabályozók illeszkedtek egymásba, kiegészítették egymást.

Az 1922. évi pénzügyminiszteri rendelet értelmében a Magyar Királyi Pénzügyőrség rendeltetése volt a csempészet a pénzügyi törvények és szabályok áthágásainak megakadályozása, valamint az azokat megszegők felkutatása, továbbá a pénzügyi hivatalok és közegek támogatása hivatalos eljárásaik során.²⁵

Nyomozó csoportok felállításáról az 1933. évi december hó 30-án kelt pénzügyminiszteri rendelet határozott.²⁶ A jövedékek és adók terén tapasztalt kihágások emelkedése miatt a visszaélések felderítése, állami bevételek növelése érdekében a pénzügyigazgatóságok, kirendeltségek székhelyein pénzügyőri nyomozó csoportokat hoztak létre. A nyomozó csoportok létszámát 2-5 főben állapították meg. Irányításukat a pénzügyigazgatóságok és kirendeltségek pénzügyi előadói végezték. A csoportoki tagjait rátermett altisztokból kellett kiválogatni. 11 pénzügyigazgatóságnál²⁷ 3-5 fő a többi pénzügyigazgatóságnál és kirendeltségnél 2 főből álló nyomozócsoportokat hoztak létre. A nyomozócsoportok elnevezését felállítási helyük szerint határozták meg. Működési terület tekintetében az adott igazgatóság, illetve kirendeltség területe volt az irányadó, azonban nyomon üldözés, követés esetén át lehetett lépni a szomszédos igazgatóság területére. Átlépés esetén az érintett pénzügyőri szervezeti egység vezetőjét (*pénzügyőri szakaszok vezetőit, a pénzügyőri biztosi kerületek vezetőit*) a lehető leghamarabb értesíteni volt szükséges.²⁸

Feladatok, vezetés és képzés

A pénzügyőr nyomozócsoportok feladatait alkotta:

1. Kirendeltségek területén az adatszervező szolgálat kiépítése, társszervekkel szoros együttműködés.
2. A pénzügyőri szervek vezetőinek segítése a jövedéki kihágások nyomozásában.
3. Önálló felderítő tevékenység folytatása, inkognitó megőrzése.
4. Polgári ruha viselése, nyomozati, felderítő munkán kívül irodai, illetve egyéb tevékenység folytatásának megtiltása. A nyomozócsoportok altisztjei személyi és fegyelmi szempontból a pénzügyigazgatóság székhelyén működő pénzügyőri előadó által meghatározott pénzügyőri szakasz létszámába tartoztak.²⁹

A pénzügyőr nyomozócsoportok szakmai irányítását a csoportvezetők végezték. Szolgálatvezénylés tekintetében a nyomozók a csoport vezetésével megbízott szemlélsz, főszemlélsz alá tartoztak. A nyomozás költségeit elsősorban a büntetésekbe befolyt összegből kellett finanszírozni. A nyomozócsoport vezetője köteles volt vezetni a betűsoros iktatókönyvet, a kihágások jegyzékét, a nyíltparancsok számát, a körözötték listáját, a postai átadókönyvet, a kézbesítő könyvet. A területén lévő vállalatokról, figyelő helyekről, tanyákról térképeket, listákat készített. Nyilvántartást vezetett továbbá a már jövedéki kihágást elkövető vagy ezzel gyanúsítható, illetve megfigyelt személyekről. A nyilvántartás a személyleírást is tartalmazta. Irányelvként már ekkor is az iratok katalógizálását tartották ideálisnak. Az azonos ügyben keletkezett valamennyi iratot egy ügyszám alatt kezelték. Irattár vezetéséről is gondoskodnia kellett a vezetőnek, ahol a keletkezett iratok */személyleírás, tényleírás, szolgálati jegyek/* megtalálhatóak voltak a későbbiekben. Az adók és jövedékek bevételeit figyelemmel kísérni volt köteles, az ezekről készített statisztikákból képet kellett kapnia az állami bevételek csökkenéséről, illetve növekedéséről. Negyedévente jelentést terjesztett fel, amely a statisztikai adatokat is tartalmazta.³⁰

A szakmai felkészítés alapját kezdetben az önképzés jelentette. 1868-ban jelent meg néhány a képzést könnyítő pénzügyi törvényeket és jogszabályokat tartalmazó kiadvány nyomtatott formában.³¹ A pénzügyi biztosi vizsga letételét 1869-től előkészítő tanfolyamok segítették. Az 1874-től megjelenő

Pénzügyi Közlöny nyújtott további segítséget a szakmai fejlődéshez. Újoncképző tanfolyamok 1909-ben indultak Budapesten, valamint a Fiumei úti laktanyában.³²

A kiképzés alapját a pénzügyőri újonc tanfolyam jelentette, melynek folytatása az altiszti továbbképző tanfolyam volt. 1929-ben az első oktatási célra szánt épület a Magyar Királyi Pénzügyőri Altiszti Iskola volt Kőbánya Újhegyen.³³

A nyomozóknak a pénzügyőri szakaszoknál hetente tartandó képzéseken részt kellett venniük. Továbbá hetente beszéltek meg — szintén az oktatás keretén belül — a nyomozó szolgálattal kapcsolatos történéseket, tevékenységeket. Az oktatási alkalmakról csak indokolt esetben, szolgálati érdekből volt lehetőség távol maradni.³⁴

Nyomozati tevékenység

A nyomozati segédanyagok áttekintése nyomán képet kaphatunk arról hogyan nyomozott a Magyar Királyi Pénzügyőrség.

„A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban”³⁵ című munkát kézbe véve számos ismerős és kimunkált módszerrel találkozhatunk. A mű alapjául a már jól bevált nyomozati taktikák szolgáltak. A kiadvány irodalomjegyzékében említésre kerültek „A bűnügyi nyomozás kézikönyve”³⁶ és „A detektív szolgálat teendőinek alapelvei”³⁷ című művek, amelyek — hasonlóan más korabeli nyomozásmethodikát oktató műhöz — a detektívek képzésének és továbbképzésének az alapirodalmához tartoztak.

A nyomozást, mint gyakorlati példákon keresztül elsajátítható tevékenységet oktatták. Nagy hangsúlyt fektettek a szemléltetésre, elkerülve azt, hogy csupán jogszabályok és keretek közé szorított nyomozó tevékenységet végezzenek a pénzügyőrök. A pénzügyőrség 1932-ben 40 977 jövedéki kihágási esetet derített fel. Ez az adat számos a pénzügyőrség által végzett tevékenységet takart.

A dohánycsempészet felszámolása terén 1932-ben 52 391 kg. leveles és vágott, 222 kg. feldolgozott dohány, valamint 468 db. dohány vágógép került lefoglalásra. Jelentős munkát fektettek továbbá a mesterséges édesítőszeres csempészetének felderítésébe, valamint a tűzkő és gyújtószerszámokkal való visszaélések felszámolására. Tevékenységükbe tartozott az engedély nélküli italmérés felszámolása is. Szeszadó behajtása, illegális pálinkafőzés, vámjövedéki kihágások megszüntetése, felderítése.³⁸

A felsorolt cselekmények felderítésére a nyomozócsoporthoz aligha volt alkalmasabb szervezeti keret. Ez a felismerés, — mint sok más rendvédelmi testületet — a Magyar Királyi Pénzügyőrséget is utolérte. Ennek nyomán a korabeli nyomozati segédletekben folyamatosan szorgalmazták az ilyen csoportok létrehozását. Első lépésként 6-8 főből álló nyomozócsoporthoz felállítását javasolták. Ezt a pénzügyigazgatóságok alárendeltségébe tartozó nyomozócsoporthoz létrehozásával meg is valósították. A működőképesség érdekében lényeges volt továbbá a felderítő szolgálat kiépítése, hírszerzőszolgálat, besúgók szervezése, amelyet szintén megvalósítottak.

Nyomozási tevékenység két csoportra osztották:

Figyelő szolgálat (kospirált tevékenység, portyázás és megfigyelés).

A nyomozó és felderítő tevékenység külön választása újszerű elgondolásnak számított, de érthető logikát takart, hiszen eredményes felderítés nélkül nem lehet sikeresen lezárt ügy. Figyelő szolgálat hangsúlyozása, mint minden nyomozás kezdeti szakasza az eredményesség záloga, hiszen csak így juthatunk elegendő információhoz. A figyelő szolgálatok során nagy jelentőséget tulajdonítottak a helyismeretnek. Az ország megcsonkítását megelőzően például a portyázásnak még nagyobb szerep jutott, hiszen a csempésztúvonalakon olyan pontok is elhelyezkedtek, amik kikerülése lehetetlen volt, így megfelelő helyismerettel ezeken a helyeken csapdát lehetett állítani.

Intézkedő szolgálat (preventív jelleg, ellenőrzés, szemle, nyomozócsoporthoz, kisegítő eszközök, inkognitó lefedése).

Preventív intézkedések alatt minden a jövedéki kihágások megakadályozását célzó tevékenységet értettek. Itt gondolnunk kell a Magyar Királyi Vámőrség határőrizetére, sorompókra, vám utakra, állandó felügyeletre. A cél a megakadályozás és a felderítés volt, akár napjainkban. A nyomozócsoporthoz alapvetően kisegítő szervezetként értelmezték, melynek feladata kizárólag a nyomozás, puhatolás, információszerezés, ezzel elegendő adatot szerezve az eljárás megindításához, ellenőrzés foganatosításához. A megszerzett információt pedig továbbítaniuk kellett a szakaszokhoz, akikkel karöltve tudtak fellépni a jogsértések ellen. Hangsúlyos volt továbbá a szomszédos nyomozó csoportokkal, társszervekkel való együttműködés, jogsegély. Egymás mellett diszlokáló szervezeti egységek kommunikációs hiányai a bűnözői körök tevékenységét tehetősebbé tették könnyebbé. Kezdetben a szomszéd vármegyében elkövetett bűncselekményekről a nyomozóknak még nem volt tudomása, pedig az elkövetők az ő vármegyéjükben éltek, így az utazóbűnözők kiléte sokáig fedésben maradhatott. A szemléket váratlanul kellett megvalósítani, hogy

a meglepetés erejénél fogva, ne maradjon esély az elrejtőzésre, tárgyi bizonyítékok megsemmisítésére. A szemletartás váratlan és kiszámíthatatlan megvalósításáról az 1930-ban pénzügyminiszeri rendelet nyújtott iránymutatást.³⁹ Szakítva a hagyományokkal a szeszfőzdek ellenőrzése, akár éjjel is lehetséges volt, meghatározatlan alkalommal. Ez a fokozott ellenőrzés a felszámolás, jövedéki felügyelet alatt álló, jövedéki kihágást több alkalommal elkövető vállalatokat sújtotta fokozottabban.

A *felderítő tevékenységnek* jól végiggondoltnak kellett lennie, melynek során hét alapvető kérdésre kellett választ találniuk a pénzügyőrségi detektíveknek:

1. Ki a tettes?
2. Mit követett el?
3. Hol követte el?
4. Mikor követte el?
5. Hogyan követte el?
6. Miért követte el?
7. Kinek az érdekében követték el a cselekményt?

Ezek a kérdések egybeesnek a kriminalisztika alapkérdéseivel hiszen szinte azonos tézisekre keresték a választ. A nyomozás sikerének kulcsa a *taktika* helyes megválasztása volt. A felderítés sikere véleményem szerint ma is ezen áll vagy bukik.

A *kihallgatás és bizonyítás* esetén ügyelni kellett a tanúk által előadottak lehetőleg szó szerinti visszaadására. Előnyben részesítették a saját kezű vallomástételt.

A *nyomozás kiegészítő eszközei* alatt a technikai eszközöket értették, amelyben a rendőrség járt az élen, mind képzettség, mind pedig felszerelés tekintetében. Már ekkor hangsúlyozásra került a helyszíni rajzok, idomított kutyák, írásszakértők, személyleírás, daktiloszkópia, fényképek használata. Pénzügyőri nyomozó tanfolyam rendszeresítését szorgalmazták. Hangsúlyozták a törvényszéki tárgyalásokon való részvétel fontosságát, annak érdekében, hogy az ott szerzett ismeretek a jövedéki vizsgálatok során hasznosuljanak.⁴⁰

Az iránymutatások figyelembe vételénél tudnunk kell, hogy a felsoroltak közül sok eszközt a segédlet kiadásakor azaz 1933-ban még nem rendszeresítettek. A rendőrségnél sikerrel alkalmazott eszközök, a rendőrségi detektívek módszerei, eredményei számos ötletet adtak a pénzügyőrségi detektíveknek. A helyszínrajz leírása során is a rendőrségnél kimunkált metodika szerint jártak el, valamint az idomított kutya alkalmazásának kísérleti ajánlásainál is rendőr kutyát említett a szakirodalom. A helyszíni eljárásoknál a nyombiztosítás volt a legfontosabb feladat. Gyakorlati tapasztalatok közzététele az oktatási anyagokban, szaklapokban is megtörtént, akár a Magyar Királyi Csenedőrségi Lapok hasábjain minden héten „*Tanulságos nyomozási esetek*” rovatban mutatták be az érdekes eseteket, sőt pályázati céllal megoldandó bűneseteket is közöltek.⁴¹

A „*Jövedéki Kihágások Nyomozása és Felderítése a gyakorlatban*” című műben a következő példafeladatot olvasható:

„*Bizalmas úton megtudja, hogy W.J. lakásán 1 q. belföldi leveles dohány van elrejtve. Mit tesz Ön? /kidolgozta: RUBICS János pénzügyőri fővigyázó 1933. júl. 7-én, a pénzügyőri altiszti továbbképző tanfolyamon/*

1. *adatgyűjtés /szóban forgó személy figyelése, szokásai, rendszeresen dohányzik/*
2. *puhatolás /eddig hol vette a dohányt, mióta nem vásárolja ott, elkövetőt „Pipás”-nak hívják, de nem termesztő/*
3. *a gyanú alaposná vált, tehát dohányjövédéki kihágás gyanúja miatt házkutatás fogatosítása válik szükségessé”*⁴²

A korabeli megoldási folyamat lényegében a mai napig megállja a helyét. Első lépés a körültekintő adatgyűjtés, annak érdekében, hogy a gyanú alapos legyen. Amikor elegendő információt szereztünk a nyílt intézkedés megtételéhez felfedve inkognitónkat kényszerintézkedést fogatosítunk.

Szintén a korábbi szerző tollából olvasható a pénzügyőr detektívek számára készített nyomozati segédletet, ami jelentősen kibővítette a korábbi tananyagot.

A kötet hiánypótlónak tekinthető, hiszen kifejezetten a nyomozással, annak metodikájával foglalkozó más anyag nem igen állt rendelkezésre. A szaktanfolyami képzés keretén belül gyakorlati példák bemutatásával alakultak ki a módszerek. A nyomozási tevékenységet, mint a büntető eljárás sikerét definiálták.

A nyomozási útmutatók a gyakorlati iránymutatás mellett a nyomozók testi, szellemi képességeinek minimumát is kifejtik, továbbá a szükséges felszerelését *toll, iránytű, zseblámpa, zsebóra, boríték, levélpapír, cukorka, sporttáska, pénz, szivarka/* is leírják.

Az írásos emlékek szükséges követelményként rögzítették a jövedéki büntetőjog és büntetőeljárás ismeretét, idegen nyelv tudását, stílárius készségeket, testi edzettséget, ügyességet, akaraterőt, szilárd

jellemet, egyben pedig ezen képességek folyamatos fejlesztését látták szükségesnek. Az esetleges hibák kiküszöbölése érdekében fontosnak tekintették a nyomozócsoportok tagjainak tájékoztatását, a váratlan helyzetekre való felkészítést.⁴³

A Magyar Királyi Pénzügyőrségnél is — a vizsgált időszak más magyar rendvédelmi testületeihez hasonlóan — igyekeztek röviden és tömören összefoglalni a köz érdekében fegyveres szolgálatot ellátókkal szemben támasztott etikai elvárások lényegét. Így került sor a Magyar Királyi Pénzügyőrség dektívei számára a nyomozói tízparancsolat kialakítására.

A nyomozók tízparancsolata:

1. Légy lelkiismeretes
2. Légy fáradhatatlan
3. Higgadtságodat őrizd meg
4. Hivatalból kötelességed titoktartónak lenni
5. Szeresd bajtársaidat
6. Csak ép testben lakik ép lélek
7. Minden igazságot igazsággal mérj
8. Ismerd meg önmagad
9. Légy ezermester
10. Többet ésszel, mint erővel.⁴⁴

A nyomozás jelentése és célja napjainkig alapvetően nem változott az a szakszerű megfigyelést és adatgyűjtést a tettes kilétének megállapítását, a körülmények feltárását jelenti ma is. Az alapvető cél megállapítani azt, hogy történt-e bűncselekmény, illetve ha igen azzal ki-kik gyanúsíthatóak.

A nyomozás sikere a vizsgált időszakban is a megbízható adatgyűjtéstől és hírszerzéstől függött. Ezen alapult a kellő bizonyítékok begyűjtése, a tényálladék megállapítása (*bűncselekmény alanya, tárgya, elkövetett cselekmény*). Továbbá fontosnak tartották a szakmai tapasztalatok hasznosítását különösen a figyelés, a puhatolás végrehajtásának és a magánlakásba bejutásnak a megkönnyítése érdekében.⁴⁵

A vizsgált időszak nyomozó munkájában újdonságnak számított a lelki jelenségekkel való foglalkozás. A fenomenológia segédletet nyújtott a hazugság felismerésére. A kortársak gesztikulációt, pislogást és egyéb áruló jeleket írtak le, mint a gyanút erősítő körülményeket.⁴⁶

A vizsgált időszak kortársai fontosnak tartották a nyomozó munkában a szakmai tapasztalatok hasznosítását. Ennek érdekében hozták létre a pénzügyőri múzeumot, ahol a felhalmozott szakmai anyagok a kutatóknak és a szakterület munkatársainak egyaránt jelentős segítséget nyújthattak.

A nyomozási ismereteket a hetenként szakaszoknak tartandó oktatáson kívántak átadni. Hetente megbeszélésre kerültek az előforduló nyomozási események. Az újonciskolában a nyomozás általános szabályait ismertették, a pénzügyőri altiszti tanfolyamon pedig a nyomozási ismeretek alaposabb megismerésére került sor. Emellett külön tanfolyam bevezetését kezdeményezték a nyomozócsoportok tagjai és vezetői számára.⁴⁷

Összességében megállapítható, hogy a bűncselekmények elkövetési módszereinek fejlődésével a rendvédelmi szerveknek is lépést kellett tartaniuk. A Magyar Királyi Pénzügyőrségnél is jelentkezett ez az innovációt követő jelenség. A sikeres felderítés érdekében az alapjában véve egyenruhás állomány is megtanulta a konspirációt, leplezést, hivatalos jelleg elrejtésével történő információszerezést, informátori hálózat kiépítését. A Magyar Királyi Pénzügyőrség ha nem is azonos, de a társ rendvédelmi szervezetekhez hasonlóan derítette fel a szabályszegést és igyekezett annak elkövetőit kézre keríteni. Mivel a tevékenység lényegében azonos volt a társ rendvédelmi testületeknél alkalmazottakkal, így a pénzügyőri nyomozócsoportok tevékenységébe számos nyomozati módszer átvételre került. Véleményem szerint a pénzügyőri tevékenység meglehetősen komplex és terjedelmes tudásbázist igénylő szolgálatellátást jelentett. Nem csupán a nyomozás és a közterületi munka képezte az alapját, hanem anyagi- és számtani ismereteket is feltételezett. Ezek a metodikák, ha napjaink bűnüldöző, nyomozó szerveire gondolunk örökérvényűnek tűnnek. Természetesen a technikai fejlődés miatt ezek a módszerek változnak és finomulnak, de az alapvető pillérek megmaradtak.

Úgy gondolom fontos a korabeli rendvédelmi szervezetek bemutatása, történeti feltárása, hiszen eredményeik, állományuk elhivatottsága, hazaszeretete inspirálón hatnak napjaink bűnüldözőire. Esélyt teremthetünk annak a korabeli szellemiségnek az életre hívására, ami áthatotta ezeket a testületeket.

„Az a nemzet amelyik emlékeit veszni hagyja, az a saját sírját készíti és az vesztesége az egész emberiségnek.”

IPOLY Arnold

Jegyzetek:

¹ PARÁDI: Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1945.

² 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc. ; SZIGETVÁRI: 141.p.

³ PARÁDI: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. ; Idem: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után. ; Idem: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. ; Idem: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. ; Idem: A dualizmuskori magyar rendvédelem. ; Idem: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. ; Idem: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. ; Idem: A magyar rendvédelem 1867-1914. ; Idem: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919.

⁴ LÖNYAY Menyhért (1871-től) gróf (Nagylónya, Bereg vármegye, 1822. I. 6. – Budapest, 1884. XI. 3.) Bölcsészdoktor, ellenzéki követ, DEÁK Ferenc és ANDRÁSSY Gyula pénzügyi tanácsadója, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. Pénzügyminisztériumi tanácsos 1848. IX. 5. – 1849. VIII. 11., megbízva az államtitkári teendővel 1849. V. 6. – 1849. VIII. 11., pénzügyminiszter 1867. II. 20. – 1870. V. 21., közös pénzügyminiszter 1870. V. 21. – 1871. XI. 14., miniszterelnök 1871. XI. 14. – 1872. XII. 4., honvédelmi miniszter 1871. XI. 14. – 1872. XII. 5.

BÖLÖNY: 258.p.

⁵ BLASKA — KISS

⁶ 1867/XVIII.tc. ; 1868/II.tc. ; 1868/IV.tc. ; 1868/X.tc. ; 1868/XI.tc. ; 1868/XIV.tc. ; 1868/XV.tc. ; 1868/XVI.tc. ; 1868/XVII.tc. ; 1868/XIX.tc. ; 1868/XX.tc. ; 1868/XXI.tc. ; 1868/XXII.tc. ; 1868/XXIV.tc. ; 1868/XXV.tc. ; 1868/XXVI.tc. ; 1868/XXXIV.tc. ; 1868/XXXV.tc. ; 1869/XVIII.tc. ; 1869/XIX.tc. ; 1869/XX.tc. ; 1869/XXI.tc. ; 1870/XX.tc. ; 1870/XXI.tc. ; 1870/LI.tc. ; 1870/LII.tc. ; 1870/LIII.tc. ; 1870/LVI.tc. ; 1870/LVII.tc. ; 1871/LVI.tc. ; 1871/LVII.tc. ; 1871/LVIII.tc. ; 1871/LIX.tc. ; 1871/LX.tc. ; 1871/LXI.tc. ; 1871/LXII.tc.

⁷ PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. 105-110.p. ; Idem: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. 71-77.p. ; Idem: A magyar rendvédelem 1867-1918. 33-42.p. ; Idem: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919.

⁸ Az Osztrák-Magyar Monarchia felbomlásával a Magyar Szent Koronához különleges jogállással csatlakozó Fiume speciális státusza is megszűnt, így az ott állomásozó magyar rendvédelmi testületek is feloszlottak. (A szerk.)

⁹ PARÁDI: A Magyar Királyi Vámórség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. 81-88.p. ; SUBA: A trianoni országhatárok kitzűzésének politikai és technikai kérdései. 61-63.p. ; SUBA: A magyar- csehszlovák határ helyszíni megállapítása és kitzűzése 1921-1925. 29-41.p. ; Idem: Egy határmegállapító bizottság anatómiája: a magyar- csehszlovák határmegállapító bizottság szervezete 1921-1925. ; Idem: A déli határszakasz határokmányainak története. 155-167.p. ; Idem: A trianoni hármashatárok kijelölése. 276-281.p.

¹⁰ PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. 44-50.p. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. 56-92.p. ; Idem: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. 177-196.p. ; Idem: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. 77-90.p. ; Idem: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királysága külső határainak őrzésében. 100-107.p. ; Idem: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. 81-87.p.

¹¹ PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. 391-404.p. ; Idem: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. 4-23.p. ; Idem: A Magyar állam határőrizete a két világháború között. 64-72.p. ; Idem: A magyar határőrizet 1867-1945. 11-35.p.

¹² PARÁDI: A magyar állam határőrizeti struktúrájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. 27-48.p. ; Idem: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. 141-148.p.

¹³ SZABÓ: 117-122.p.

¹⁴ PARÁDI *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.*: 39-42.p. + 212.p.

¹⁵ Loc.cit.

¹⁶ HECKENAST ;

¹⁷ 1921/XI.tc. ; 1924/XIX.tc. ; 1924/XXI.tc. ; 1928/XXXVIII.tc. ; 1936/IV.tc. ; 1928/VI.tc.

¹⁸ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.

¹⁹ 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r.

²⁰ 1922/XIV.tc. ; 8 270/1923. (XI. 23.) ME.r.

²¹ KÖPF: 42-47.p.

²² 18 400/1928. (VII. 15.) PM.r. 1. § + 3. § ; 45 400/1928. (VII. 15.) PM.r. ; TUKACS: 1-19.p.

²³ 1878/V.tc.

²⁴ TUKACS: op.cit. 24.p.

²⁵ NAGY: 3.p.

²⁶ 22 117/1933. (XII. 30.) PM.r.

Loc.cit. 390-400.p.

²⁷ 3-5 fős nyomozócsoportok működtek: 1. Budapest-székesfővárosi, 2. Budapest-vidéki, 3. debreceni, 4. egri, 5. miskolci, 6. nyíregyházi, 7. soproni, 8. szekszárdi, 9. szolnoki, 10. szombathelyi, 11. zalaegerszegi pénzügyigazgatóságoknál.

Loc.cit.

²⁸ Loc.cit.

²⁹ Loc.cit.

³⁰ Loc.cit.

³¹ *A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezete és szolgálata iránti szabályok.* 1868.

³² SZABÓ: op.cit.

³³ BLASKA – KISS: op.cit. ; SZABÓ: op.cit.

³⁴ NAGY: op.cit. 390-400.p.

³⁵ LAHNER: *A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban: különös rész.* I-II.köt.

³⁶ ENDRÓDY

³⁷ A vizsgált időszak rendvédelmi testületeinek különböző szakszolgálati ágaiban tevékenykedő személyi állománya számára külön szabályzatokat hoztak létre a katonailag szervezett fegyveres őrtestületeknél és a polgári fegyveres őrtestületeknél egyaránt. Ezen szabályozásokban az adott szakterület működésének az előírás szerinti protokollját rögzítették. (A szerk.)

³⁸ LAHNER: *A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban: különös rész.* I-II.köt. op.cit.

³⁹ A testület szakmai vezetése a pénzügyi szolgálati tapasztalatok és a társ rendvédelmi testületeknél keletkezett nyomozási tapasztalatok ötvözetéből alakította ki a pénzügyőrségi nyomozómunka szabályozását. (A szerk.)

⁴⁰ LAHNER: *A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban: különös rész.* I-II.köt. op.cit.

⁴¹ A *Csendőrségi Lapok* a Magyar Királyi Csendőrség szakmai, képes, kéthetente, illetve 1928 és 1930 között havonta három alkalommal megjelenő magazinja volt. A folyóiratot csendőrtisztek szerkesztették. A lap költségeit az előfizetések fedezték. Az első 13 évfolyam 1907 és 1919 között jelent meg, majd 1924-ben a XIV. évfolyammal folytatódott, a XXXIV. utolsó évfolyamot 1944-ben adták ki. Az évente megjelenő *Csendőrségi Zsebkönyv* — amelyet a *Csendőrségi Lapok* szerkesztőbizottsága szerkesztett — publikálási költségeit a *Csendőrségi Lapok* bevételei fedezték. A *Csendőrségi Lapok* egyik rovata a „Tanulságos nyomozások” címmel jelent meg, amelyben a tipikus bűncselekmények célszerű felderítési módjait közölték.

⁴² LAHNER: *A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban: különös rész.* I-II.köt. op.cit. 37-96.p.

⁴³ Idem: *Nyomozástan.*

⁴⁴ Loc.cit. 30-31.p.

⁴⁵ Loc.cit. 36-39.p.

⁴⁶ Loc.cit. 214.p.

⁴⁷ Loc.cit. 328-330.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések oldása):

MONOGRÁFIÁK, KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- KÖPF — KÖPF László: *Fejezetek a Magyar Vámigazgatás és Pénzügyőrség történetéből.* Budapest, 2003, Tipico Design Kft. 169.p. HU ISBN 963 7623 34 5.
(21.;
- PARÁDI: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* — PARÁDI József: *Pénzügyőrség és vámhivatalok a határőrizetben.* Budapest, 2003, Tipico Design. 219 p. HU-ISBN 963 76 2330 2. /Rendvédelem a határokon a XIX-XX. században, 1./ HU-ISSN —
(14.;15.;
- TUKACS — TUKACS Albert: *A Jövedéki Büntetőjog és Jövedéki Büntetőeljárás.* Budapest, 1937, Merkantil nyomda. 169.p.
(22.;24.;

TANKÖNYVEK

- ENDRÖDY — ENDRÖDY Géza: *A bűnügyi nyomozás kézikönyve.* Losonc, 1897, Kármán Nyomda. 288 p.
(36.;
- LAHNER: *A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban: különös rész.* — LAHNER Kálmán: *A jövedéki kihágások nyomozása és felderítése a gyakorlatban: különös rész.*
(35.;40.;42.;
- LAHNER: *Nyomozástan.* — LAHNER Kálmán: *Nyomozástan.* Budapest, 1942, Kapucinus Nyomda. Szerző kiadása. 351 p.
(43.;44.;45.;46.;47.;

TANULMÁNYOK

- PARÁDI: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. — PARÁDI József: A dualista Magyarország határőrizeti rendszerének kialakulása. *Belügyi Szemle*, XXX.évf. (1982) 10.sz. 44-51.p. HU-ISSN 0133-6738.
(10.;
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti feladatai 1891-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIII.évf. (1988) 1.sz. 56-92.p. HU-ISSN 0017-6540.
(10.;
- PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. — PARÁDI József: A Magyar Királyi Pénzügyminisztérium határőrizeti feladatai az Osztrák-Magyar Monarchia magyarországi vámhatárain 1867-1914. *Hadtörténelmi Közlemények*, CIV.évf. (1989) 2.sz. 177-196.p. HU-ISSN 0017-6540.
(10.;
- PARÁDI: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. — PARÁDI József: A dualizmus közrendvédelmi szerveinek jellemzői és tevékenységük tapasztalatai. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, II.évf. (1992) 3.sz. 21-28.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1991. november 19.-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Tradíció és korszerűség” című III. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
(3.;
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. — PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. A magyar határőrizeti struktúra változásai a két világháború között. *Főiskolai Figyelő Plusz*, V.évf. (1994) 4.sz. 391-404.p. HU-ISSN 0866-4404.
(11.;

- PARÁDI: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. (11.;
- PARÁDI József: A polgári Magyarország határőrizeti szervezetének kialakulása, tevékenységének jellemzői, a két világháború közötti magyar határőrizet változásai. *Határőrségi Tudományos Közlemények*, IV.évf. (1994) 1.sz. 4-23.p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar állam határőrizete a két világháború között. (11.;
- PARÁDI József: A magyar állam határőrizete a két világháború között. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, V.évf. (1995) 6.sz. 64-75.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1994. októberében Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme” című VI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után. (3.;
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem sajátosságai és fejlődési periódusai a második világháború előtt és után. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)* VI.évf. (1996) 7.sz. 80-89.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1995. október 25.-én Budapesten hangzott, el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „Háborúból diktatúrába” című VII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar határőrizet 1867-1945. (11.;
- PARÁDI József: A magyar határőrizet 1867-1945. *Határőrségi Tanulmányok*, V.évf. (1997) 1. sz. különszáma. 11-35. p. HU-ISSN —
- PARÁDI: A magyar állam határőrizeti strukturájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. (12.;
- PARÁDI József: A magyar állam határőrizeti strukturájának fejlődése a századfordulótól a második világháborúig. *Határőrségi Tanulmányok*, VII.évf. (1999) 5.sz. különszám 27-48.p. és 14 melléklet. A tanulmány korábbi változata 1999. október 6-án Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A közigazgatás, a védőerő és a rendvédelem kapcsolatának változásai a polgári magyar állam időszakájában” című XII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. (3.;
- PARÁDI József: A Magyar Királyság rendvédelme 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IX.évf. (1999) 10.sz. 98-147.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. szeptember 22.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A nyugati rendvédelem hatása a XIX-XX. századi magyar rendvédelemre” című X. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. (3.;
- PARÁDI József: A magyarországi rendvédelem fejlődési tendenciái 1867-1950. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XI.évf. (2005) 13.sz. 84-96.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1998. februárjában Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság Csenedőrség-történeti Szakosztálya által szervezett tudományos rendezvénysorozat első szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1945. (1.;
- PARÁDI József: Integrált rendvédelem a polgári magyar államban 1867-1945. 71-79.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Határőrség és rendőrség az integrált rendvédelemben” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2007, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 255 p. HU-ISBN — /Pécsi határőr tudományos közlemények, VII./ HU-ISSN 1589-1645.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. (3.;
- PARÁDI József: A magyar rendvédelem fejlesztési reformjai a XIX. század második felétől a XX. század közepéig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XV.évf. (2008) 18.sz. 98-112.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2004. október 14.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A karhatalmi feladatok a bűnmegelőzés és a békefenntartás szolgálatában Európában a XIX-XX. században.” című XVIII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A dualizmus kori magyar rendvédelem. (3. ;) — PARÁDI József: A dualizmus kori magyar rendvédelem. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 66-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. (3. ;) — PARÁDI József: A két világháború közötti Magyar Királyság rendvédelme. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVIII.évf. (2010) 21.sz. 86-101.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2007. október 5.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A rendvédelem fejlődése a XIX-XX. században*” című XXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. (3. ;) — PARÁDI József: A polgári magyar rendvédelem a XIX-XX. században. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 60-76.p. HU-ISSN 1216-6744. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. (10. ;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Csendőrség határőrizeti szolgálata. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX.évf. (2010) 22.sz. 77-91.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10.-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre*” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. (10. ;) — PARÁDI József: A csendőrség teendői az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar királysága külső határainak őrzésében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXI.évf. (2011) 24.sz. 100-118.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2009. december 3.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Csendőrség Ausztria-Magyarországon, illetve Ausztriában és Magyarországon 1849-2005*” című XXIV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. (7. ;) — PARÁDI József: Az egységes állami fizetési rendszer és a szakterületi rendfokozati rendszerek a polgári magyar állam rendvédelmében. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 105-119.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1914. (3. ;) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1914. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 25.sz. 80-84.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2010. december 6.-án Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*A közbiztonság közös Kárpát-medencei örökségünk*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. (10. ;) — PARÁDI József: Az Osztrák-Magyar Monarchia Magyar Királyságának határszéli csendőrsége. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXII.évf. (2012) 26.sz. 81-104.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2011. november 11.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „*Militarizmus és demilitarizmus a XIX-XX. századi magyar állam rendvédelmében*” című XXV. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. (12.;) — PARÁDI József: Nemzeti határőrizetünk polgári szakasza. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 27-28-29-30.sz. 141-154.p. HU-ISSN 1216-6774. 150.p. 51.sz.jegyzet.
- PARÁDI: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. (3.;) — PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII.évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 121-146.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014. február 21.-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos szimpozion-sorozatnak „A kivételes hatalom és a közbiztonság” című XIV. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. (7.;) — PARÁDI József: A dualizmuskori és a két világháború közötti Magyar Királyság határőrizete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 71-80.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A Magyar Királyi Vámórség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. (9.;) — PARÁDI József: A Magyar Királyi Vámórség a polgári magyar állam rendvédelmi testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 81-98.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A magyar rendvédelem 1867-1918. (7.;) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem 1867-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2017) 53.sz. 33-52.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SUBA: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései. (9.;) — SUBA János: A trianoni országhatárok kitűzésének politikai és technikai kérdései. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, IV. évf. (1994) 5.sz. 61-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 1993. szeptember 21-én Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak a „Háború, forradalom, trianon” című V. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- SUBA: A magyar- csehszlovák határ helyszíni megállapítása és kitűzése 1921-1925. (9.;) — SUBA János: A magyar- csehszlovák határ helyszíni megállapítása és kitűzése 1921-1925. *Limes*, X.évf. (1997) 2.sz. 29-41.p. HU-ISSN 0238-9266.
- SUBA: Egy határmegállapító bizottság anatómiája: a magyar- csehszlovák határmegállapító bizottság szervezete 1921-1925. (9.;) — SUBA János: Egy határmegállapító bizottság anatómiája: a magyar- csehszlovák határmegállapító bizottság szervezete 1921-1925. 199-224.p. In PÁSZTOR Cecília (szerk.) *Ahol a határ elválaszt Trianon és következményei a Kárpát-medencében*. Balassagyarmat-Várpalota, 2002, Szindbád, 199-224.p. HU-ISBN 963 7243 45 3. /Kárpátia Könyvek./ HU-ISSN 1588-6328.
- SUBA: A déli határszakasz határokmányainak története. (9.;) — SUBA János: A déli határszakasz határokmányainak története. 155-167.p. In HAUTZINGER Zoltán (szerk.): *Tanulmányok a „Magyar határőrzés – európai biztonság” című tudományos konferenciáról*. Pécs, 2004, Magyar Hadtudományi Társaság Határőrizeti Szakosztályának Pécsi Szakcsoportja. 255 p. HU-ISBN — /Pécsi határőr tudományos közlemények, VII./ HU-ISSN 1589-1645.
- SUBA: A trianoni hármashatárok kijelölése. (9.;) — SUBA János: A trianoni hármashatárok kijelölése. 276-281.p. In GÁL József — GULYÁS László (szerk.): *Régiók és határok. Euró régiók, határmenti együttműködések*. Szeged, 2009, Szegedi Tudományegyetem. 292 p. HU-ISBN — /Jelenkori társadalmi és gazdasági folyamatok, 4./ HU-ISSN 1788-7593.
- SZABÓ (13.;32.;33.;) — SZABÓ Andrea: A magyar pénzügyörképzés intézményi kereteinek fejlődése 1867-2011. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 117-126.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SZIGETVÁRI (2.;) — SZIGETVÁRI Oszkár: A fővárosi rendőrség detektívtestülete 1885-1918. 133-162.p. In PARÁDI József et al. (szerk.): *Ünnepi parergák ERNYES Mihály 65. születésnapja tiszteletére*. Budapest, 2016, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 193 p. HU-ISBN 978 615 80 3091 5. /Salutem, 3./ HU-ISSN 2416-2078. A tanulmány korábbi változata 2016. október 18.-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „A katonailag szervezett fegyveres őrtestületek és a polgári fegyveres őrtestületek a XIX- XX. századi magyar állam határőrizetében” című XXXI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

LEXIKON ÉS ADATTÁR

- BÖLÖNY
(4.;) — BÖLÖNY József: *Magyarország kormányai 1848-1975*. Budapest, 1978, Akadémia. 328 p. HU-ISBN 963 05 1755 8. /A Magyar Országos Levéltár Kiadványai, IV. – Levéltartan és történeti forrásdokumentumok, 2./ HU-ISSN 0441-4985.

ALBUMOK

- BLASKA – KISS
(5.;33.;) — BLASKA Andrea – KISS Attila (szerk.): *A 140 éves Vám-és Pénzügyőrség emlékalbuma 1867-2007*. VIVA Média Holding. 139 p. HU-ISBN 978 963 76 1975 5.

JOGSZABÁLYGYŰJTEMÉNYEK

- HECKENAST
(16.;) — HECKENAST Kálmán: *A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezetére és szolgálatára vonatkozó törvények, szabályok, utasítások, rendeletek és elvi jellegű határozatok gyűjteménye*. Budapest, 1894, Magyar Királyi Állami Nyomda. 810 p.

- A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezete és szolgálatára iránti szabályok*. 1868.
(31.;) — *A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezete és szolgálatára iránti szabályok*. Budapest, 1868, Magyar Királyi Egyetemi Nyomda. 160 p. /A pénzügyi törvények és szabályok hivatalos összeállítása, 20./

- NAGY
(25.;26.;27.;28.;29.;30.;34.;) — NAGY Ferenc: *A Magyar Királyi Pénzügyőrség Szervezetére és Szolgálatára vonatkozó Szabályok*. Budapest, 1941, A szerző kiadása. 608.p.

JOGSZABÁLYOK

- 1867/XVIII.tc.
(6.;) — 1867/XVIII.tc. az 1868-dik év első évharmada folytán viselendő közterhekről.
- 1868/II.tc.
(6.;) — 1868/II.tc. a czukor és égetett szeszes italok kivitelénél visszatérítendő fogyasztási adóról.
- 1868/IV.tc.
(6.;) — 1868/IV.tc. az 1868-ik évi május hó elsejétől ugyanazon évi június hó 30-áig viselendő közterhekről.
- 1868/X.tc.
(6.;) — 1868/X.tc. az 1868-dik évi július hó elsejétől ugyanazon évi szeptember hó 30-áig viselendő közterhekről.
- 1868/XI.tc.
(6.;) — 1868/XI.tc. a sójövődék iránt.
- 1868/XIV.tc.
(6.;) — 1868/XIV.tc. a dohányjövődék iránt.
- 1868/XV.tc.
(6.;) — 1868/XV.tc. a lottójövődék iránt.
- 1868/XVI.tc.
(6.;) — 1868/XVI.tc. a szeszdóról.
- 1868/XVII.tc.
(6.;) — 1868/XVII.tc. a bor- és hús-fogyasztási adó iránt.
- 1868/XIX.tc.
(6.;) — 1868/XIX.tc. a söradóról.
- 1868/XX.tc.
(6.;) — 1868/XX.tc. a czukoradó iránt.
- 1868/XXI.tc.
(6.;) — 1868/XXI.tc. a közadók kivetése, befizetése, biztosítása, behajtása és pénzügyi törvényszékek felállítása iránt.
- 1868/XXII.tc.
(6.;) — 1868/XXII.tc. a házadóról.
- 1868/XXIV.tc.
(6.;) — 1868/XXIV.tc. a személyes kereseti adóról.
- 1868/XXV.tc.
(6.;) — 1868/XXV.tc. a földadóról.
- 1868/XXVI.tc.
(6.;) — 1868/XXVI.tc. a jövedelemadóról.
- 1868/XXXIV.tc.
(6.;) — 1868/XXXIV.tc. a személyes kereseti adóról.
- 1868/XXXV.tc.
(6.;) — 1868/XXXV.tc. a bor- és hús-fogyasztási adóról.
- 1869/XVIII.tc.
(6.;) — 1869/XVIII.tc. a bor- és hús-fogyasztási adóról.

1869/XIX.tc. (6.;	—	1869/XIX.tc. a dohány-jövedék iránt.
1869/XX.tc. (6.;	—	1869/XX.tc. a cukoradóról.
1869/XXI.tc. (6.;	—	1869/XXI.tc. a ház-, jövedelem- és személyes kereseti adóról.
1870/XX.tc. (6.;	—	1870/XX.tc. a szőlőváltási kötvények szelvényadójáról.
1870/XLII.tc. (2.;	—	1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.
1870/LI.tc. (6.;	—	1870/LI.tc. a házadóról szóló 1868/XXII.tc. némely §-ainak módosításáról és érvényének meghosszabbításáról.
1870/LII.tc. (6.;	—	1870/LII.tc. a személyes kereseti adóról szóló 1868/XXIV.tc. érvényének meghosszabbításáról.
1870/LIII.tc. (6.;	—	1870/LIII.tc. a dohány-jövedékről szóló 1868/XIV.tc. érvényének meghosszabbításáról.
1870/LVI.tc. (6.;	—	1870/LVI.tc. a bor- és húsfogyasztási adóról.
1870/LVII.tc. (6.;	—	1870/LVII.tc. a cukoradóról.
1871/XVIII.tc. (2.;	—	1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.
1871/LVI.tc. (6.;	—	1871/LVI.tc. a földadóról szóló 1868/XXV.tc. érvényének meghosszabbítása iránt.
1871/LVII.tc. (6.;	—	1871/LVII.tc. a házadóról szóló 1868/XXII. és 1870/LI. törvénycikkek érvényének meghosszabbításáról.
1871/LVIII.tc. (6.;	—	1871/LVIII.tc. a jövedelemadóról szóló 1868/XXVI.tc. és 1870/LI.tc. hatályának meghosszabbításáról és a jövedelemadó-szabályok 82., 83. §-annak értelmezéséről, illetőleg módosításáról.
1871/LIX.tc. (6.;	—	1871/LIX.tc. a személyes kereseti adóról szóló 1868/XXIV. és XXXIV. törvénycikkek érvényének meghosszabbításáról.
1871/LX.tc. (6.;	—	1871/LX.tc. a dohányjövedékről szóló 1868/XIV.tc. hatályának meghosszabbításáról.
1871/LXI.tc. (6.;	—	1871/LXI.tc. a bor- és húsfogyasztási adótörvény és szabályok módosítása, és ezek érvényének meghosszabbítása iránt.
1871/LXII.tc. (6.;	—	1871/LXII.tc. a cukoradóról szóló 1868/XX.tc. hatályának meghosszabbításáról.
1878/V.tc. (23.;	—	1878/V.tc. a magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekéről és vétségekről.
1921/XI.tc. (17.;	—	1921/XI.tc. a gyűjtőszeradóról.
1922/XIV.tc. (20.;	—	1922/XIV.tc. a Magyar Királyi Folyamórség szervezéséről, létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverkezésének megállapításáról.
1924/XIX.tc. (17.;	—	1924/XIX.tc. a vámjog szabályozásáról.
1924/XXI.tc. (17.;	—	1924/XXI.tc. a vámtarifáról.
1928/VI.tc. (17.;	—	1928/VI.tc. a közúti gépjárművek közúti célokra való megadóztatásáról.
1928/XXXVIII.tc. (17.;	—	1928/XXXVIII.tc. a gyűjtőszeradóról szóló 1921. évi XI. tc. egyes rendelkezéseinek módosításáról, illetve kiegészítéséről.
1936/IV.tc. (17.;	—	1936/IV.tc. a fémjelzésről
5 047/1919. (X. 1.) ME.r. (18.;	—	5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról. <i>Magyarországi Rendeleték Tára</i> , LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. (20.;	—	8 270/1923. (XI. 23.) ME.r. a folyamrendészet gyakorlásáról és a m. kir. folyamórség szervezéséről, létszáma kiegészítési módjainak és felfegyverzésének megállapításáról szóló 1922: XIV. t.-c. végrehajtásáról. <i>Magyarországi Rendeleték Tára</i> , LVII.évf. (1923) I.füzet. 335-340.p.

- 18 400/1928. (VII. 15.) PM.r. (22.;) — 18 400/1928. (VII. 15.) PM.r. a jövedéki büntető jog anyagi szabályainak megalkotásáról és a jövedéki büntető eljárás szabályozásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára. LXII.évf. (1928) I.füzet. 1318-1363.p.
- 45 400/1928. (VII. 15.) PM.r. (22.;) — 45 400/1928. (VII. 15.) PM.r. a jövedéki büntető jog anyagi szabályainak megalkotásáról és a jövedéki büntető eljárás szabályozásáról az éigazságügy-miniszterrel egyetértőleg kiadott 18 400/1928. (VII. 15.) PM.r. végrehajtásáról.
Magyarországi Rendeletek Tára. LXII.évf. (1928) I.füzet. 1363-1447.p.
- 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. (19.;) — 6 500/1931. (XI. 30.) ME.r. a rendőrség szervezeti változásairól.
Magyarországi Rendeletek Tára, LXV.évf. (1931) XII.füzet. 1533-1534.p.
- 22 117/1933. (XII. 30.) PM.r. (26.;) — 22 117/1933. (XII. 30.) PM.r. nyomozó csoportok felállításáról.
NAGY Ferenc: *A Magyar Királyi Pénzügyőrség szervezetére és szolgálatára vonatkozó szabályok*. 390.p. Budapest, 1941, a szerző kiadása. 608 p.

**A tanulmányok jegyzeteiben
egységesen alkalmazott rövidítések jegyzéke.**

AB.	=	Alkotmánybíróság(i)
BM.	=	belügyminisztérium(i), belügyminiszteri
Eadem	=	ugyanő (nőnem)
et al. (et alii)	=	és mások
évf.	=	évfolyam
hat.	=	határozat
HM.	=	honvédelmi minisztérium(i), honvédelmi miniszteri
HT.	=	Helytartótanács
Idem	=	ugyanő (hímnem)
IM.	=	igazságügyi minisztérium(i), igazságügyminiszteri
In	=	innen
int.	=	intézkedés
Loc.cit. (loco citato)	=	ugyanott
ME.	=	miniszterelnök(i)
nr. (numer)	=	szám
op.cit. (opus citatum)	=	idézett mű
p. (pagina)	=	oldal
pcs.	=	parancs
r.	=	rendelet
s.a. (sine anno)	=	kiadás éve nélkül
s.l. (sine loco)	=	kiadás helye nélkül
s.n.(sine nomine)	=	kiadó nélkül
sz.	=	szám
szerk.	=	szerkesztő(k)
tc.	=	törvénycikk (törvény)
tv.	=	törvény
tvr.	=	törvényerejű rendelet
ut.	=	utasítás

A XIX-XX. századi magyar szárazföldi haderőnem katonai rendfokozati rendszere rangjainak rövidítése

Tisztelt Olvasó!

Jegyzékünkben az egyenruhán viselhető rangok és azokhoz közvetlenül kapcsolódó, az állománykategóriát jelölő írásos rövidítéseket tüntettük fel. A jegyzékben foglaltak nem terjednek ki a címekre, amelyek látható formában a ruházaton nem jelentek meg, továbbá a végzettség tartalmát tükröző és a szakszolgálati ágakhoz tartozást jelölő írásos rövidítésekre sem. A magyar rendvédelmi testületek közül a polgári magyar állam időszakában a katonailag szervezett fegyveres őrtestületek személyi állományának a tagjai, később pedig a pártállam kiépítéséhez kapcsolódóan valamennyi rendvédelmi testületi tag a szárazföldi haderőnem katonai rendfokozati rendszerek a rangjait viselte, ezért ezen rendfokozati rendszerbe tartoztak a legnagyobb létszámú állománykategóriát a XIX-XX. századi magyar rendvédelemben. Ebből fakadóan tartjuk fontosnak ezen rangrendszer pontos írásbeli jelöléseit feltüntetni. A rendfokozatok rövidítésének a témáját bonyolítja, hogy egyes rangok — csupán a XIX-XX. századot figyelembe véve, amely időszakból kerül ki a periodikánkban közölt tanulmányok döntő többsége — egyes időszakokban nem is léteztek, illetve eltérő időszakokban a rangrendszeren belül máshol helyezkedtek el, bár az írásbeli rövidítések azonos vagy hasonló volt. A polgári magyar állam időszakában sem volt azonban egységes minden rang rövidítése. Különböző szabályzatokban, szematizmusokban, útmutatókban stb. egyes rövidítéseket eltérően rögzítettek. Az alternatív rövidítéseket zárójelben tüntettük fel. A rangrövidítési jegyzéket a magyar rendfokozati rendszer fejlődéstörténete szakértőjének, mag. ZEIDLER Sándornak a közreműködésével alakítottuk ki. A jegyzék a magyar katonai rangokon belül a szárazföldi haderőnem katonai rangjaira terjed ki. Nem foglalja magába a haderőben foglalkoztatott katonai tisztviselők és tisztviselők egyenruhán viselhető rangjainak írásos rövidítéseit, továbbá a trianoni békediktátum tiltó szabályainak enyhítésére irányuló különféle rangrendszerek rendfokozatainak írásbeli rövidítéseit, valamint a magyar vízi és légi haderőnem rangjainak írásbeli rövidítésére sem terjed ki a jegyzék. Tervezzük, hogy a szárazföldi haderőnem magyar katonai rangjai mellett a vízi és a légi haderőnem, továbbá a katonai tisztviselők és tisztviselők, illetve a rejtéssel összefüggésben kialakított rendfokozati rendszerek rangjainak írásbeli rövidítésével is gyarapítjuk jegyzékünket a későbbi számainkban.

A szárazföldi haderőnem katonai rendfokozatainak rövidítései a polgári magyar állam időszakában

Tábornokok (tbk.)

tbgy. (tbngy.)	=	tábornagy
vezds.	=	vezérezredes (1915-1919)(1941-)
l.tbk.	}	lovassági tábornok (1941-ig)
gyal.tbk.		gyalogsági tábornok(1909-1941)
tbszgy. (tbszngy.)	}	táborszernagy (1941-ig)
altbgy. (altb.)		=
vörgy.(vömggy, tbk.)	=	vezérőrnagy (tábornok 1941-ig)

Tisztek (ti.)

ezds.	=	ezredes
alez. (alezds.)	=	alezredes
örgy. (örn.) ¹	=	örnagy
szds. ¹	=	százados
fhdgy. ¹	=	főhadnagy
hdgy. ¹	=	hadnagy
alhdgy.	=	alhadnagy (mint tiszt 1925-ig)

zls. ¹	=	zászlós (1909-1919)(1931-1945)
hdp.thts	=	hadapród tiszthelyettes 1909-ig, majd zászlós.

Altisztek (alti., vagy alt.)

alhdgy.	=	alhadnagy (1925-1945)
thts.	=	tiszthelyettes (1915 - 1941)
ftörm.	=	főtörzsőrmester (előtte tiszt-helyettes elnevezéssel 1941-)
törm.	=	törzsőrmester(1913-)
örm.	=	őrmester

Tisztések (ts.)

szkv.	=	szakaszvezető (1856 -)
tzds. (tiz.)	=	tizedes
örv.	=	örvezető

A szárazföldi haderőnem katonai rendfokozatainak rövidítései a pártállam időszakában és a rendszerváltást követően

Tábornokok (tbk.)

—	=	hadserégtábornok
hdstbk.	}	vezds.
vezds.		=
altbgy.	=	altábornagy
vörgy.	=	vezérőrnagy
dd.tbk.	=	dandártábornok (1999-)

Tisztek (ti.)

ezds.	=	ezredes
alez.	=	alezredes
örgy.	=	örnagy
szds.	=	százados
fhdgy.	=	főhadnagy
hdgy.	=	hadnagy
alhdgy.	=	alhadnagy (1945 - 1992)

Zászlósok (zls.)²

ftz.zls.	=	főtörzszászlós
----------	---	----------------

tör.zls.	=	törzszászlós (1971-)
zls.	=	zászlós (1971-)

Tiszthelyettesek (thts.)³

ftörm.	=	főtörzsőrmester
--------	---	-----------------

törm.	=	törzsőrmester
örm.	=	őrmester

Tisztések (ts.)

szkv.	=	szakaszvezető
tiz.	=	tizedes
örv.	=	örvezető

¹ 1944 tavaszától 1944 őszéig vezették be a zászlós helyettes, hadnagy helyettes, főhadnagy helyettes, százados helyettes és őrnagy helyettes rangokat, a dualizmus alatt pedig I. osztályú és II. osztályú századosi kategóriát is létrehozta, mivel ennek a rendfokozatnak rendkívül hosszú volt a kihordási ideje.

² A zászlósi rangosoportot a tisztí és altisztí rangosoport közötti átmenetnek szánták, amely a korábbi időszak legalsóbb tisztí és legfelsőbb altisztí rangjait váltotta ki.

³ A haderőben e rangosoportot ismét altisztíként nevezték meg, a rendvédelmi testületeknél azonban továbbra is tisztí helyettesnek nevezik őket.

A XIX-XX. századi magyar szárazföldi haderő, valamint a tengerészeti, majd folyamórségi katonai rendfokozati rendszere rangjainak rövidítései (1867-1944).

	SZÁRAZFÖLDI	TENGERÉSZETI	MAGYAR KIRÁLYI FOLYAMÓRSÉGI
TÁBORNOKOK	tábornagy = tbngy.	—	—
	vezérezredes = vezds. (1915-1919 és 1941.VI.25-től) gyalogsági tábornok = gy.tbk.** (1909-1941) lovassági tábornok = l.tbk.** (- 1941) táborszernagy = tbszgy.** (- 1941)	vezértengernagy = vtngy.* (1915-től)	—
	altábornagy = altbgy.	altengernagy = altngy.*	vezérfőkapitány = vfkap.
	vezérőrnagy = vörgy.	ellentengernagy = eltngy.*	vezérkapitány = vkap.
		tengernagy = tngy.*	—
TISZTEK	ezredes = ezds	sorhajókapitány = srkap.*	főkapitány = főkap. (1939-től főtörzskapitány = ftkap.)
	alezredes = alez.	fregattkapitány = frkap.*	I.o. törzskapitány = I.o.tkap. (1939-től törzskapitány = tkap.)
	őrnagy = őrgy.	korvetkapitány = krkap.*	II.o. törzskapitány = II.o.tkap. (1939-től törzsalkapitány = talkap.)
	százados = szds.	sorhajóhadnagy = srhdgy.*	kapitány = kap.
	főhadnagy = fhdgy.	sorhajózászlós = srzls.* (1909.VII.23-tól fregatthadnagy = frhdgy.*)	főhajónagy = fhngy.
	hadnagy = hdgy.	— (1909.VIII.23-tól korvetthadnagy = krhdgy.*)	hajónagy = hngy.
ZÁSZLÓSOK	hadapród tiszthelyettes = hdp.tth. (1909-ig) zászlós = zls. (1909-1919 és 1931-1945) alhadnagy = alhdgy. (1919-1925)	I.o. tengerészcadét = I.o.tkad.* (1909.VIII.23-tól tengerész zászlós = t.zls.*)	hajógyakornok = hgyk. (1939-től zászlós)
	—	II.o. tengerészcadét = II.o.tkad.* (1909.VII.23-tól tengerészcadét = tkad.*)	—
	—	—	—
ALTISZTEK	alhadnagy = alhdgy. (1925-1945)	tengerészcadét jelölt = tkadj.*	alhajónagy = alhngy.
	tiszthelyettes tth. (1915-1941, 1920-tól 1925-ig I.o. II.o. és III.o. tiszthelyettes is létezett) (1941-től főtörzsőrmester = ftörm.)	törzsfőhajómester = tfhm.*	tiszthelyettes = tth. (1939-től főtörzshajómester = ftfhm.)
	törzsőrmester = törm (1913-tól törzsben szolgálatot teljesítő őrmesterek megne- vezése, 1919-től önálló rang.)	törzshajómester = thm.*	törzshajómester = thm.
őrmester = örm.	alhajómester = alhm.*	hajómester = hm.	
TISZTESEK	szakaszvezető = szkv. (1856-tól)	hajómestersegéd = hms.*	negyedmester = nm. (1939-től szakaszvezető = szkv.)
	tizedes = tiz.	negyedmester = nm.*	rajos = rj. (1939-től tizedes = tiz.)
	örvezető = örv.	árbócos = árb.*	I.o. folyamór = I.o. fő. (1939-től örvezető = örv.)
LEGÉNYISÉG	honvéd = honv.	{ I.o. matróz = I.o.mtz.* II.o. matróz = II.o.mtz.* III.o. matróz = III.o.mtz. IV.o. matróz = IV.o.mtz.*	{ II.o. folyamór = II.o.fő. (1939-től honvéd = honv.)

A HABSBURG-birodalom haderejében a rendfokozati rendszert a XIX. század közepén vezették be. Értelemszerűen ezt a rangrendszert használták az Osztrák-Magyar Monarchia véderejében, majd a két világháború közötti Magyar Királyság haderejében is módosításokkal. A folyamórségi rangok 1921-től 1944. VII. 1-éig voltak érvényben, ezt követően a folyamórség átvette a honvédség szárazföldi haderejének a rendfokozati rendszerét.

* Az Osztrák-Magyar Monarchia haditengerészetében a hivatalos szolgálati nyelv a német volt. Ezért a tengerészeti rangok elnevezéseinek és rövidítéseinek a magyar változatai hivatalosan nem léteztek. A táblázatban jelölt rangok fordítások, a rövidítéseket pedig a szerkesztőség értelemszerűen hozta létre annak érdekében, hogy magyar nyelvű szövegekben magyarul is ki lehessen fejezni a német nyelvű rangokat.

** A gy.tbk., az l.tbk. és a tbszgy. azonos szintű (három csillagos) tábornoki rang volt más-más fegyvernemi szakterületre kiterjedően.

A rendvédelmi testületi hovatartozást
feltűntető rövidítések

áv.	=	államvédelmi
bv.	=	büntetés-végrehajtási
cső.	=	csendőr
foe.	=	folyamerő
fő.	=	folyamőr
feő.	=	fegyőr
hadteng.	=	haditengerész
hö. (hör.)	=	határőr
honv.	=	honvéd
hr.	=	határrendőr
hvad.	=	határvadász
kő.	=	koronaőr
keő.	=	képviselőházi őr
koő.	=	kormányőr
nb.	=	nemzetbiztonsági
pü.	=	pénzügyőr
r.	=	rendőr
tsör.	=	testőr
tű.	=	tűzoltó
vő.	=	vámőr

Az állományviszonyt kifejező rövidítések

c.	=	címzetes
gyak.	=	gyakornok
nyá. (ny.áll.)	=	nyugállományú
szb.	=	szolgálatra beosztva
szkv.	=	szolgálaton kívüli
tart.	=	tartalékos
tb.	=	tiszteletbeli
td.	=	tiszteletdíjas

Állománycsoportot kifejező rövidítések

karp.	=	karpaszományos
legs.	=	legénység
vk.	=	vezérkari
vkszt.	=	vezérkari szolgálatot teljesítő

A rendvédelmi testületeknél a legénységi állomány — amely hivatásos szolgálatot teljesítőkből állt — tisztesi, illetve altiszti rangokat viselt. Ezen állománykategória a honvédség altiszti karának a jellegével bírt.